

Simpozij OBDOBJA 40

Darja Pavlič

Predgovor

---

objavljeno v:

Darja Pavlič (ur.): *Slovenska poezija. Obdobja 40*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2021.

<https://centerslo.si/simpozij-obdobja/zborniki/obdobja-40/>

© Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, 2021.

Obdobja (e-ISSN 2784-7152)

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta

PREDGOVOR

Monografija *Slovenska poezija* prinaša dvainsedemdeset znanstvenih in strokovnih razprav, ki so bile napisane za 40. mednarodni simpozij Obdobja in tam v obliki krajših referatov tudi predstavljene. Tematsko nadaljuje niz predhodnih Obdobj, na katerih je bila obravnavana žanrska problematika. Po knjigah *Sonet in sonetni venec* (1995), *Romantična pesnitev* (2000), *Slovenski roman* (2002), *Slovenska kratka pripovedna proza* (2004) in *Slovenska dramatika* (2012) je torej v središču pozornosti slovenska poezija, in sicer od najstarejših pesemskih pričevanj do najnovejše pesniške produkcije, od manj znanih do uveljavljenih glasov. Prispevki so razdeljeni na deset tematskih sklopov.

Pojem poezija je mogoče razumeti na različne načine, med drugim kot književnost, napisano v verzih. Poezija v tem primeru ni izenačena z liriko, čeprav je sinonimna raba razširjena tudi v slovenskem jeziku, ne le v angleščini in francoščini, od koder izvira. V odmevnem zborniku *Theory into Poetry* iz leta 2005 je Werner Wolf sicer zapisal, da razlikovanje med pojmi lirika, poezija in pesmi ni več primerno. Toda študije, ki skušajo preseči romantične, pa tudi novokritiške definicije lirike, tako da jo opisujejo z njenimi prototipskimi lastnostmi (poleg Wernerjeve razprave sta v tem smislu pomembni knjigi Klausa W. Hempferja *Lyrik. Skizze einer systematischen Theorie* (2014) in *Theory of the Lyric* (2015) Jonathana Cullerja), posredno ali neposredno potrjujejo, da poleg lirske obstajajo še druge vrste poezije. Zaradi romantične triade lirika, epika, dramatika pridejo najprej na misel različne pripovedne pesmi in drame v verzih, vendar so pomembna tudi dela, ki jih ni mogoče zlahka uvrstiti v katero izmed treh velikih literarnih vrst (npr. angažirana, eksperimentalna poezija) ali niso omejena zgolj na jezikovna izrazna sredstva, ampak segajo na vizualno ali akustično področje (npr. konkretna, vizualna, elektronska poezija, uglasbene pesmi). Prispevki v prvem tematskem sklopu se genoloških vprašanj lotevajo z analizo izbranih del slovenskih pesnic in pesnikov; v središču pozornosti so sonet in ep (Starikova), vizualna poezija, modernistična pesnitev in hibridna pesem (Đurić), lirika (Pavlič), pesmi v prozi (Stojanović Pantović), metapoezija (Eniko) in instapoezija (Poteko, Primožič). Zvrstne problematike se dotikajo tudi nekatere razprave, umeščene v druge tematske sklope.

Zgodovina književnosti se proučuje tudi naravni literarnih vrst, zvrsti, oblik in žanrov, vendar je bila zgodovina slovenske poezije doslej največkrat obravnavana v okviru literarnih smeri in obdobj. Ustajene oznake za obdobja, kot so: reformacija, barok, razsvetljenstvo, predromantika, romantika, realizem, nova romantika (simbolizem), ekspresionizem, socialni realizem in modernizem, so bile pospremljene z opozorili, da vodilne smeri po modernizmu še ni mogoče določiti. Pesniški pluralizem oz. soobstoj različnih avtorskih poetik je zaznamoval sodobno slovensko poezijo, toda razprave iz drugega tematskega sklopa (Jensterle Doležal, Žerjal Pavlin, Jožef Beg, Purič, Siegel Carlson) opozarjajo, da so za pesnice iz različnih obdobj značilne samosvoje poetike, pri čemer ne spregledajo njihove odrinjenosti iz literarnih kanonov. Zadnji prispevek

v tem sklopu (Pavlović) se loteva problematike poimenovanja literarne skupine in za oznako intimistov predlaga pojem *druga moderna*.

Znanstveno ukvarjanje s slovensko poezijo se praviloma ne odreka interpretacijam, pri čemer so kot izhodišče za razlago izbranih pesmi ali pesniških opusov pogosto uporabljene značilnosti posameznih literarnih smeri. S spoznanjem, da je pomen pesmi odvisen od najrazličnejših kontekstov, se je razširilo področje raziskav, interpret pa se je znašel pred nalogo, da razišče svoje orodje in obzorje. Metodološka izhodišča v interpretacijah, ki so zbrane v tretjem tematskem sklopu, so različna: teorija spolne identitete in kvir teorija ter postklasična teorija pripovedi in afektivna hermenevtika (Zupan Sosič), Pazova teza o nadzgodovinskem pomenu in vrednosti poezije (Senegačnik), poetika prostora (Jackson), filozofija prisotnosti in sledi (Gruda), dekolonialna teorija (Michelson), animalistične študije in teorije večvrstnega sveta (Golež Kaučič); v okvir tematoloških analiz sodi razprava o tematiki smrti (Jelen).

Študije v četrtem tematskem sklopu so usmerjene v analize jezika in sloga, pri čemer je raziskovanje poetične funkcije jezika največkrat pomembnejše od vprašanja, kaj pesem pomeni. Tematski sklop uvaja razprava, ki od Prešernovega svobodnega nizanja desnih prilastkov preide k jezikoslovnim vprašanjem o njihovi rabi (Dular). Sledijo razprava o verzu v prekmurski poeziji (Just) in dve razpravi o naglasnem verzu (Korelec, Marek). Zadnja prispevka v tem sklopu se ukvarjata z izrazi za zvočne pojave v poeziji Mirana Jarca (Šurla) ter z zvenom in pomenom v otroški poeziji (Jaklitsch Jakše).

Rdeča nit prispevkov v petem tematskem sklopu je vprašanje o družbenih vlogah slovenske poezije. Tezo o pomenu poezije za konstituiranje slovenskega naroda osvetljuje razprava o najstarejših pesemskih pričevanjih (Klobčar) ter poeziji o gorah (Dovič). Prispevek o poeziji v reviji *Perspektive* (Poniž) se naveže na konec t. i. prešernovske strukture in prevlado estetske funkcije. Razprava o intimistih in neointimistih (Potocco) opozarja, da ne prvi ne drugi ne prelamljajo z dominantno ideološko formacijo v družbi, prispevka o sodobni družbenokritični poeziji (Novak Popov) in pesmih upora (Jakop) pa raziščeta sporočila in vlogo angažirane poezije. Zadnji prispevek v tem sklopu pretrese položaj pesnice v sodobni družbi (Zidar).

Šesti tematski sklop je posvečen obravnavi slovenske poezije v šoli. Uvaja ga prispevek o pristopih za seznanjane s poezijo v vrtcu (Haramija in Bednjički Rošar), sledijo razmisleki o osnovnošolski obravnavi pesmi z motivom Cicibana in Pedenjpeda (Švajger), Prešernovih pesmi (Debeljak) in pesniških upodobitev islama (Perović). Predstavljena sta dva primera dobre prakse v srednjih šolah: projektno delo (Slemenjak) in medbesedilna obravnava mlade slovenske poezije (Zupan). Tematski sklop se konča s primerjalno analizo desetih različnih modelov eseja na maturi iz materinščine (I. Zajc).

V sedmem tematskem sklopu je vprašanje, kdo sploh še bere slovensko poezijo, uporabljeno kot izhodišče za premislek, v katerih medijih poteka njeno ustvarjanje, razširjanje in sprejemanje. Pesmi so se najprej širile ustno, potem smo se jih navadili tiho brati, v zadnjem času pa imajo vse več poslušalcev in gledalcev. Medtem ko so

uglasbene in likovne pesmi že same po sebi intermedialne, se tudi pesmi, katerih glavno izrazno sredstvo je jezik, vse pogosteje razširjajo z javnimi branji in dogodki, za katere je značilno medumetniško sodelovanje (npr. glasbene in likovne improvizacije, različni performansi). Razprave, zbrane v tem sklopu, obravnavajo slikanico (Pezdirc Bartol), poezijo v stripu (Bogataj) in avtorsko branje (Podbevšek), predstavljeni so akustična analiza govorne interpretacije (Horjak) in šansoni Svetlane Makarovič (Kropivnik).

Sprejemanje slovenske poezije odpira vprašanja, povezana z njenim vrednotenjem. Osmi tematski sklop se začne z razpravo o modelu literarne kritike, ki je v Sloveniji prevladoval v dvajsetih letih 20. stoletja (Cmiel-Bažant). Sledijo prispevki o recepciji prve zbirke Daneta Zajca (N. Zajc), pesnjenju oz. »literarjenju« v izrednih razmerah (Stanonik), poskusa prevrednotenja pesniških opusov Zdenke Serajnik (Špelič) in Milke Hartman (Logar) ter razmislek o vlogi študentskega festivala Rdeča nit (Kropivnik).

Slovenska poezija se od nekdaj razvija v stikih z drugimi poezijami in umetnostmi. Kar sedemnajst prispevkov v devetem tematskem sklopu se ukvarja z recepcijo slovenske poezije v tujini, pri čemer so v ospredju prevodna vprašanja. Analizirani ali predstavljeni so prevodi v češčino (Sevšek Šramel in Šnytová, Mžourková, Kozár, Toroš), slovaščino (Sevšek Šramel in Šnytová, Vojtech Poklač in Vojtech, Kmecová), angleščino (Trobevšek), bolgarščino (Dimitrov), srbsščino (Jović, Đukanović), hrvaščino (Strsoglavac), makedonščino (Subiotto in Bobnar, Mojsova-Čepiševska, Dolžan in Blažeska), italijanščino (Santambrogio), francoščino (Klinar) in ukrajiniščino (Dzjuba-Pogrebniak). Raziskan je položaj slovenske poezije v hrvaških šolah (Ljubešić), na koncu sklopa pa so predstavljeni prevodi antičnega epa *Boj med žabami in mišmi* v slovenščino (Hriberšek).

Deseti tematski sklop, s katerim se monografija konča, prinaša razprave, ki slovensko poezijo obravnavajo s primerjalnega vidika. Prispevki raziščejo Prešernovo naslonitev na reprezentativni model španskega baročnega pesništva (Oman), primerjajo motiv zvezd pri Homerju in Strniši (Pranjič), opozorijo na razširjenost motiva incesta in njegovo vlogo v Kovičevi poeziji (Osojnik) ter potegnejo vzporednice med Šalamunom, Szejem in Wordsworthom (Sherman Cohen).

Monografija s svojim obsegom, tematsko pestrimi in tehtnimi razpravami izriše široko panoramo slovenske pesniške ustvarjalnosti. Če je nekoč veljala krilatica, da poezijo pri nas pišejo moški za moške, danes zagotovo ni več tako, kar se odraža tudi v knjigi *Slovenska poezija*. Obravnavanih je namreč veliko pesnic, na vabilo k sodelovanju pa se je odzvalo več avtoric kot avtorjev. Naj ta predgovor sklenem z ugotovitvijo, da vrec slovenske poezije živahno brbota, žive pa so tudi razprave o njej.

doc. dr. Darja Pavlič,
predsednica 40. simpozija Obdobja